

Naročnina:

Amerika \$1.50 celo leto, 75c pol leta.
Evropa \$2.00 celo leto, \$1 pol leta.

Subscription Rates:

United States and Canada, \$1.50
a year, 75c half a year. Foreign
countries \$2 a year, \$1 half a year.

Letv. 13. (No. 13)

**Delavci! Naročujte
in razširjajte "Prole-
tare", edini slovenski
delavski časnik v A-
meriki.**

**Kdor je z nami, ta
je za osvoboditev de-
lačev iz spon kapita-
lizma; kdor je pa proti
nam, ta je za mezdno
mžnost, tlako, tiran-
stvo, izkorisčanje in
capitalistične umore.**

**Kam se boste torej
zbrnili?**

SLOVENCI V AMERIKI.

(In Cleveland, O.)

"Slovenec Narod" z dne 21.
st. je prinesel pod tem na-
im uvodni članek.

Članek sam nasledi dokazuje,
je pisek imel namen reformi-
Slovenec v Ameriki, zaemo-
udi, da pisek ne pozna živ-
ja ameriških Slovencev, da
to življenje skozi načnike.
Kdor, navade angleškega na-
čaja posebno pa angleški jezik
na tja stvar.

Slovenec delavec in mali kmet
se izseljuje radi tega v Ameri-
ki bi tu kar že ne ob-
čina. Taki časi so minuli tudi
v rojene Američane v ameri-
ški republiki. Slovenega kme-
ta in delaveca ženejo beraški za-
čnik, velikanska draginja in pa
presti davički preko oceana. To
pisek članek sam nekoliko
je z drugimi besedami, ko opis-
uje plače slovenskih ameriških
delavcev. Izseljevanje pridnih
slovenskih delavev in kmetov
s sredovom niopraviti
tem namenom pridejo le takci
sloveni sem, ki so že doma bili
ali manj v sorodu z hohšta-
pom kasto, katera prosvita tu-
Slovenec, odkar smo se se-
znamili z nemško in latinsko kul-
turom.

Stavek — "Človek pa, ki ni
močen vsega dela" — je ne-
mén meglen in nejasen. Ta
stavek bi se moral glasiti: Človek
pa, ki moč prijeti za vsako dela,
nj raje ostane tudi v rednih
materah doma. To bi bila res-
ska.

Pisek je menda tu nalač zap-
il besedo "zmožen" mesto "no-
vej prijeti za vsako dela", da bi
druži nemilo v obraz gospod-
stva, ki si rokani v ljubljanskih
svetovih tožijo pri skledici črne
črke, citajoč "Slovenec Narod".
slabih časih na Slovenskem.

Res je, da je v slovenskih pod-
pornih društvih v Ameriki treba
v marsikoj reformirati. Ali je
toda v društvih na Slovenskem
polje, kjer imajo vodstvo "int-
eresni" liberalci in klerikale v
rojih rokah? Pisek članek naj-
e spomni le na gnoj, ki je bil
ljubljanski bolnišni blagajni ob-
čini liberalne, kasnejše klerikal-
e blagajniške vlade. Ta Agijev
časnik itd. dazi niso hodili po
čest let v šolo in dobili za
jogo inteligenco patent. Ako se
toda spominja, potem ne bo
delavev pisal tako nizkotno.

Članica je pa, če pisek trdi,
ameriški Slovenec ne zaupajo
čelu. Seve, ako tak "škrice"
je občutiti v slovenskih ame-
riških naselbinah kot frakar, ka-
men se mora že oddalec vse
traviti, tedaj se takega "škrice"
ogibljejo ameriški Slovenec.
Ako druge je, če tak "škrice"
je z ameriškimi Slovenec kot

človek, jih uči in podučuje. Sprej-
mejo ga povsod z odprtimi roka-
mi.

Pisca članka hudo boli, da se
mu slovenski mladeniči ne odkri-
vajo in da ga titulirajo s "ti".
Pravi jim, da so surov.

Amerikanec pozdravi le svoje-

prijatelja, nikakor pa ne le
po imenu poznanih advokatov,
zdravnikov, delodajalev, sodni-
kov, uradnikov itd. Ali še tedaj

ne sname klobučka z glave, ampak
uklone glavo in pravi "halloo"
(heloo). V navadi so še drugi, ne-
koliko daljši pozdravi. Nikdar

pa Amerikanec ne sname klobu-
čak z glave na ulici. To je ameri-
ška šega. In le hvalevredno

je, da se tudi Slovenec oprije-
li te lepe šege, ki se povsem raz-
likuje od šege v stari domovini,
ki zahteva, da se človek v delav-
skem ali kmetčkem jopiču že od-
dalec odkrije vsakemu dvomljivu-
mu "škrice", poleg pa še pri-
kloni do tal.

Res je, da Anglež vsakemu pra-
vi "you" (vi), še celo mački.

Ali istina je tudi, da Anglež le
boga in visoke osebe titulira s
"thou" (ti). V angleškem jezi-
ku so titulira visoke osebe s "ti",
v slovenskem pa z "vi", torej je
povsem logično, če ameriški
Slovenec v medsebojnem občevan-
ju rabi besedo "ti", ker isto
pomeni v občevanju tudi angleš-
ki "you".

Da pisek slabo pozna ameriške
razmere, dokazuje, ker se je jezi-
ki, da je Slovenec prestregel damo-
v vozu ulične železnic, kateri je
baje Anglež prepustil svoj sedež.

Dandanes je veliko gibanje po-
vseh večjih ameriških mestih, da
potnik dobi v vozu poulične želez-
nice za nikel tudi svoj sedež. Ameriške ulične železniške druž-
be so nesramno izkorisčale občin-
stvo. Delaveci so sedeli na stre-
hah, človekobranu, ko so se vozili
na delo, ali se pa vračali do-
mov. Na vozovih je bila taka
gnedča, da človek ni mogel na voz
ne z voza. Družbe so pa na ra-
čun ljudstva izplačevali 20–30
dividende na leto. Nesreča so se
godile dan za dnevom. Vzide temu
ni bilo pomoči od nikoder,
dokler ni pričelo ljudstvo samo
akejco proti temu nesramnemu
izkorisčanju.

Vsekakor je bil pa truden slo-
venski delavec bolj opravilen do
sadeža, kot pa spočita dama. Pisek
članka naj le poskusi delati v
kaki tvornici za jeklo po de-
set ur na dan, potem bo sam na
sebi okusil, kako se človeku pri-
leže sedež v vozu ulične železnic.

Naši lepi slovensčini se pa v
Ameriki nič boljše in nič slabše
ne godi kot v stari domovini. Do-
ma je pomešana laškimi in nem-
škimi tujkami, v Ameriki pa z
angleškimi. To je edina razlika.

Ako dandanes nimamo Slovens-
ci še nobene slovenske šole v
Ameriki, še ni dokaz, da jo tudi
nikdar ne bomo imeli.

Ako se posamezni sramujejo
svojega materinega jezika, še ni
dokaz, da se ga sramuje ves na-
rod. Take posamezne nevenje
najdemo pri vseh narodih. Slo-

venec je pa, če pisek trdi,
ameriški Slovenec ne zaupajo
čelu. Seve, ako tak "škrice"

je občutiti v slovenskih ame-
riških naselbinah kot frakar, ka-

men se mora že oddalec vse
traviti, tedaj se takega "škrice"

je z ameriškimi Slovenec kot

kar se trgovskega principa tiče
se slovenskim ameriškim kapita-
lističnim časnikom ne more nič
več očitati kot onim v stari do-
movini. Princip slovenskega ka-
pitalističnega časopisa v stari
domovini je tudi "kšeft". Sta-
rokrajski listi ne morejo v tem
oziru prav nič očitati ameriškim.
Tu so si podobni kot jajce jajcu.

Ako ima članek res kulturno-
narodne in gospodarsko korištne
ideje za ameriške Slovenec, tedaj

jih naj objavi v slovenskih ame-
riških naselbinah.

Principe je, če tak "škrice"

je z ameriškimi Slovenec kot

kar se objavi v slovenskih ame-
riških naselbinah.

PROLETAREC

"Delavci vseh dežela, združite se!"

LIST ZA INTERESE
DELAVSKEGA LJUDSTVA.

THIS PAPER IS DEVOTED
TO THE INTERESTS OF THE
WORKING CLASS.

Leto II. (Vol. II)

Delo in delavci.

Belgijski kralj Leopold.

Belgia je čeprav bogata, vendar
jako majhna država, ki se ne
zapleta v politične konflikte, in o-
kateri se le malokrat kaj čuje. Največkrat obraču občeno pozor-
nost na to državo njen že jako
starci, a še vedno na vseh poljih ja-
ko podjetni vladar, Leopold II.,
po milosti božji kralj Belgije.

Cini, s katerimi obrača kralj
Leopold našo pozornost, so vse
prej kot kraljevski, a kralj Leo-
pold se menda za občeno mnenje že
toliko ne briga, kakor za lansk
snež. Evropa se že davno čudi, da
Belgijski se niso postavili se izne-
biti svojega kralja, a Evropa ne
upošteva temperanca Belgijev. To
je narod, ki rad dobro je in
pije v veliko zasluži, sicer pa rav-
nodšen do skrajnosti in posebno
v miravnostnem oziru do skrajno-
sti toleranten. Belgiji se si pač
leta 1830 izvojevali neodvisnost,
potom revolucije, ali tudi v dne-
vih bojev po barikadah, so opol-
dne ustavili bojevanje in strelna-
je, da so mogli revolucionarji iti
— obedovat in se malo na zofo od-
počit.

Belgijski niso svojemu kralju nič
zamerili, da je imel vedno kak-
si stnosti z metressami. Občudovali
so njihov niso svojega kralja nik-
dar, ker sploh nimajo talenta za
izplačevanje in se iz posvetnih in
državovskih potentatov le noreja
delavo. A priznajanje je nehalo,
je londonska "Pall-Mall-Gazet"
prinesla iz te nesrecne dežele. Vsa
ogromna zemljačja v tej deželi, ki
niso bila obdelana, je kralj konfi-
sciral in jih proglašil za svoje ose-
no in metnost. Ta zemljačja so malo
manjša kakor cela Avstrija. Pre-
bivalstvo mora kralju po sužen-
jsko tisko delati, in to prebival-
stvo je tako zatrano in izkorisča-
no, da so revolucije na dnevnem
rednu. Seveda zato kraljevi biriči
vsako revolucijo z ognjem in me-
čem, tako kruto in krvoleno, ka-
kor bi to storili kvečjemu bestijal-
ni Kitajci.

Trojci so vzroki, vsled katerih
Belgijski niso marajo svojega kra-
la: 1. zaradi kraljevega posto-
jnega napram svoji rodovini, 2.
zaradi kraljevega početja s svojo
metreso in njenimi privesci in 3.
zaradi kraljevega početja v drž-
avi Kongo.

Obzira Laekenka tik kraljevske-
gradu leži vila Vanderboreh.
Kraljevo je opravljena in velja
milijone. Ne daleč od te vi-
že skromen paviljon. V razkoš-
nem prebiva kraljeva metressa
milijone, v skromnem paviljonu pa je stanovala
je najmlajša hči v sestri
in sestri, ki je bila res blagu žena,
manogo let sploh govoril ni in ko
je ležala na smrtni postelji, je ni
hotel obiskati. Svojo heč, bivšo
nadvojvodinjo Štefanijo je zatajil
in prognal, ker se je poročila z
grofom Lonyayem. Drugo svojo
heč, princezino Lujizo, ženo
prince Coburga, je zavrgel, ker
je bila svojega moža uteka in se
zajubila v nadporočnika Matthei-
ča. In tudi tretjo svojo heč, princezino Clementino je zavrgel
in se zahvalil dedičino svoje
matere. Za svoje metresse je kralj
vedno imel milijone, svojim he-
ram pa še materine dedičine ni
hotel izplačati.

Baronica Vaughan je, dokler je
kraljeva metresa, povila že dva o-
troka. Drugi otrok je prišel še
pred nekaj tedni na svet. V belgi-
jskih listih se javno piše, da je
je prešla v roke oficirjem
metressa kralja Leopolda, ki
je v njenega ljubimca po-
gnal v baronki stan. Karolina
postala baronica Vaughan in
ljubimcu Durieux sta v Parizu ži-
li mož in žena, obiskoval pa
Karolinu kralj Leopold toliko
dokler ga ni premestil karolinu
dobra popolnoma v svojo last.

Kralj Leopold ni samo velik e-
če ženskega spola. Ima tudi
več talente. Predvsem je gran-
zen speculant. Vse je simera
sam no denar, bi lahko zapi-
mal svoj grad. Kralj Leopold
gotovo nejsmelejši podjetnik
v dobe.

leta 1485 je bila dežela Kongo
znana kot samostojna država.
Leopold se je dal postaviti
soverena. Rekel je, da iz huma-
narnih nagibov, v resnici pa za-

Franciscu. 6. dec. sta dospela
dva bataljona v Goldfield. Tako
postopajo kapitalisti. Pfej!

V Kankakee, Ill., je krog 1000
mož vržen iz dela. Do petsto
družin je občutno prizadetih.

V Pittsburghu, Pa., so zaprli
Isabela Furnace od American
Steel & Wire Co. Nad tisoč de-
lačev je s tem zgubilo zaslužek.
Penna Iron Works v Lancaster,
Pa., katera je pred par tedni od-
pustila petsto delavcev, naznanja,
da kmalu napolni izpraznjena
mesta.

V Kewanee, Ill., so zaprli vse
tvornice in šape. Krog 5000 de-
lačev in 1000 delavk je prislo
ob delo.

ti kraljevi želi, saj bodo zato že
li velikanska plačila.
Boj zoper kraljev projekt bo
velikanski. Liberalni in socialisti
pojdejo roko v roki in bodo
kakor obetajo v listih, spravili na
dan vse skrivnosti življenja in
kupčevanja svojega kralja. Če se
je pomisliti, da so bile v bruseljskem
listu "Le Peuple" o kralju, o
njegovih metressah in o njegovih
speculacijah pisane takje stvari,
da se človeku kar lasje, je, kaj
se bo še izvedelo v parlamentu,
kjer so poslanci deležni imunitete.

Kogar ne boli, ta — molči.

Socializem je naša svitla bodoč-
nost, med tem ko je kapitalizem
naše sstanje zlo.

Pomislite vendar, kaj bo z va-
simi otroci pod tem kanibalskim
kapitalističnim sistemom!

Kako ljubezljivo skrbe kapita-
listi za delavčeve varnost, to naj-
lepša dokazuje petstokratni umor
v Monongahu, W. Va.

Ameriški delaveci pošiljajo raz-
ne leme in kongres, kjer imajo
dnevnice po \$20. In kakšne ko-
risti imajo od teh lemuhanov?

Sodruži, agitirajte za "Prole-
tareca"! Pišite po pobotniško knji-
žico.

Podpirajmo in širim svoje last-
no glas

"PROLETAREC."

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastniščem izdajalec:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, III.

Naročnika: Za Americo \$1.50 za celo leto. Tisoč za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Oglas po dogovoru. Pri sprejemah bivalilla je poleg novega nasmehi tudi STARZ nasvet.

PROLETARIAN

PUBLISHED EVERY TUESDAY, by

South Slavic Workmen's Publishing Company.

Chicago, Ill.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, \$2 for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES ON AGREEMENT.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC".

587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

231

NEKOLIKO O FINANČNI KRIZI

Današnja človeška družba je polna takozvanih "praktičnih" ljudi, ki trdovratno zavračajo novejše nauke o izboljšanju te in one stvari v prid človeštva. Ti praktiki, kateri so včinoma doma v vladajočih slojih, zasmehujejo teoretički ali učitelja novih idej, s katerimi uči preosnovno trohnelega družabnega sistema in rešitev gospodarskih težkoč.

Toda te praktične glave nočejo znati ali v resnici ne vedo, da z svojimi naredbami in praktičnim gospodarstvom drvijo ravno tam, kjer jih čaka pogibelj. Ne vedo, da z svojim vratolomnim gospodarstvom spodkapajo glavni steber svoji lastni zgradbi; posrešujejo prihod one dobe, ktere si želi marsičteri treznomisleč teoretik, dobe, ki bo spremenila lice človeški družbi.

Poglejmo, če ni tako.

Veliko francosko revolucijo je povzročila kraljeva vlada, ktera je tako praktično prešala francoski narod. V Rusiji delajo po jednakem kopitu: sestradan proletarijata tolažijo s knuto in svinecem. To gnoji tla revoluciji, ktera bo ne vedomno pokosila carjev tron. V osrednjih evropskih državah, na primer v Avstriji, Nemčiji in Italiji, so praktični možje z svojim kričavim gospodarstvom zanetili že lep plamenček samospoznanja med izkorisčanimi sloji. Ljudstvo vstaja, se organizuje in zahteva glasno svoje pravice.

Najlepše se pa zreali to praktično gospodarstvo v Združenih državah. V tem toli hvalisanem in opevanim delu sveta kar mr. goli "praktični mož". Amerika je dežela vzornega gospodarstva — vsaj hvalijo se tako. Pred nekaj leti so nam obljubili ti praktiki poln "dinner plail" za dolgo dobo. Rekli so, da naša dežela je oblagodarjena z vsem dobrim in prosperitetom za vsakega, kdo se hoče resno potruditi. Vsaka razsodljivost in pritožba je odveč. Mi socialisti smo bili sanjeni, rovarji in neželenji državljanji. Naše dokazovanje, da tako "vzorno gospodarstvo", kakršnega vodijo kapitalisti, mora zavzeti do finančne in gospodarske

DELAVCI!

Denar ni zgubljen. Kupite "stock" Jučo-slovenske Delavske Tiskovne Družbe in postanite lastniki edinega slovenskega delavskoga tedenika v Ameriki. Delnica stane \$10. Plača se lahko v dveh obrokih po \$5. Pišite za pojasa.

Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba

587 So. Center Ave. Chicago, Ill.

panike, krize in končno do — revolucije, je bilo glupost. Razred ni boj jim je bil — "nonsense".

Pa glej ga zlomka! Streslo se je enkrat — dvakrat, počelo je pa imamo finančno paniko. Praktični možje nas sicer tolažijo, da nič hudega. Malenkostna posledica — nadproducije, kar bo pa spet kmalu v normalnem tiru. Lepa tolažba! Kdo pa trpi te "malenkostne posledice"? Ali ni delavec, malib obrtnik in trgovec tisti, kateremu so zaprli bančne hraničnice in povedali, da ne dobi svojega vloženega denarja? Ali ni ravno producent tisti, katerga radi "pomanjkanja" denarja odpuščajo od dela? Pojd v banko in povej, da si sinčajno v stiski ter zahtevaj vse svoje denarne vloge; videl boš, kaj se ti bo reklo: "Tvoj denar je varen, toda dobiti ga ne moreš", odgovril bo bankir, praktičen mož.

Poglejmo malo kapitalizmu v drob, da vidimo od kod in kako nastajajo finančne panike s svojimi zlonosnimi posledicami.

Podjetjen ali bolje špekulativni veletrgovci zapusti na smrtni postelji sto milijon dolarjev. Lahko da je ta veletrgovec začel business z enim samim centom, toda to nas ne briga. Svet \$100.000.000 je na veletrgovčev ukaz naložen obrestenosno za njegova dva milna vnuča dokler ne odrasteta.

Recimo, da se ta ogromna svota obrestuje po 6%, kar pa nikakor ni preveč če pomislimo, na kak dobikenosen način je v petdesetih letih svojega poslovanja spravil ta veletrgovec skupaj sto milijonov. V enem letu prinese torek \$6.000.000 dobička. Ako tako računamo naprej, vidiemo, da se prvotni kapital podvoji v dvanajstih letih.

Naslednja tabela kaže, kako se mnogo: Marshall Fieldovi milijoni. Prejšnji veletrgovec je označen kot Marshall Field. Eto:

Vloženi kapital	100 mil.
V 12 letih	200 mil.
V 24 letih	400 mil.
V 36 letih	800 mil.
V 40 letih	1 bilijon.

V dobi štiridesetih let se torej denar pomnoži desetkrat, ako se obrestuje po 6 od sto. Iz Rockefellerjevega bilijona je potem lahko deset bilijonov v imenovani dobi.

Zdaj pa nastane vprašanje: Ali ti milijoni proizvajajo ali grabijo množiče se milijone? Naši "praktiki" pravijo, da jih proizvajajo, toda prepričajmo se.

Zanesljivi viri trdijo, da ameriško bogastvo znaša danes povprečno \$1000 na vsakega moža, ženo in otroka. Po zadnjem štetju imajo Združene države 80 milijonov prebivalcev. Potem takem znaša naše "narodno" bogastvo 80 bilijonov dolarjev in John D. Rockefeler ima eno osmedesetletnega tega bogastva. V štiridesetih letih bo imel eno osminko, a še štirideset let pozneje bodo njevi nasledniki lastovali vse ameriški kapital, kalikor se ga proizvede. Toda to ni samo Rockefeller; so še drugi multimilijonarji, kateri istotko streme za dobičkom in obrestmi.

Iz tega je vsaj nekoliko razvidno, da kapital v rokah večje kapitalistov ne proizvaja, ne širi manjšega kapitala temveč ga zre. Z drugimi besedami: ogromni milijoni dolarjev, ki se zginjajo v roki Rockefellera, Morgana, Harrimana, Carnegieja itd. niso samo mrtvi za splošno ameriško ljudstvo, temveč požrejo še ostali kapital, ki je porazdeljen med malimi obrtniki, trgovci, farmerji in delavsko.

Narodno bogastvo služi na ta način le kapitalistom; potom obresti in dividend kupiči njih kapital. Vedno rasteči kapital pa zahteva po današnjem profit-sistemu vedno več obresti in dividende. Ker to pomenja pogin malim kapitalistom, nastane divja konkurenca na finančnem polju, ki pa ni brez posledic. Denarni moži, grafterji in velevarstveni borzah se pulijo toliko časa, dokler ne spravijo par slabih grafterjev na kant — in finančna panika je tu.

Finančne in gospodarske panike, ktere se preleve v hude krize, se bodo ponavljale vedno in tem gostejše, dokler bode obstali današnji profit-sistem.

PROLETAREC

Denarni zavodi bodo pokali; vsled denarnega pomanjkanja bo rasla brezposebnost in k pritisne najhuje takrat bo prisla — kar mora priti —: gospodarska revolucija.

Krvava francoska revolucija je razlastila kralja in njegovo kamarilo države in jo dala v roke ljudstvu; ameriška revolucija je razlastila angleškega kralja Juriha III. večjega dela severne Amerike in jo dala v roke naseljenecem. Ravno tako bodo tudi ponovna ameriška revolucija razlastila kapitaliste njih ogromnega, za ljudstvo mrtvega kapitala, in ga dala v roke proletarijatu, ki ga pa ne bo rabil za individualne koristi, temveč v korist vseh.

Gospodarsko uprašanje ne more biti senzacija; senzacije izhajajo le iz gospodarske mizerije in socijalizma naloga je, odpraviti mizerijo in senzacije, ki izhajajo iz nje.

Za zasebne založnike magazinov je seveda prvi princip da razširijo podjetje — in to se zgodi le potom senzacijskih člankov, katerim spadajo — po mnenju teh za ložnikov tudi soc. tendenčno pisani.

V Ameriki imamo sicer par zasebnih socijalističnih založiteljev, ki izdajo ne socijalistično tendenčno, temveč socijalistične publikacije. Za prvo dobo socijalističnega gibanja v Ameriki so ti založniki mnogo investirali v socijalistično časopisje. Podjetje se je z idejo povečalo in danes so te razredne revolucionarne publikacije popularno izven soč stranke.

Socijalistično časopisje bi moralo biti sicer v posesti stranke ali pa tudi gospodarske družbe, kakor upr. družba, ki izdaje "Proletarca" — ki sestoji izredno iz članov soc. organizacije, če se list drugim potom ne more vzdruževati.

Brezdelomno se bo narodni seč zbor prihodnjo spomlad bavil glede nakupa soc. časopisja iz privavnih rok.

Najblizičnejše delo, ki ga je mogoče upravljati kolektivno, je časopisje.

Samo dobro nadzorovanje, skupno delo, zmore zagotoviti varnost v boju zoper kapitalistični preizvajalni sistem in demagogični časopisu, ki me posek v oči.

Ne za soc. tendenčne pisane članke, marveč za socijalistično propagando, ki ima za seboj pozitivno delo, se razvzemamo.

Frank Petrič

Le-ti založniki najamejo najboljše pisatelje narodne ekonomije; najamejo najboljše sociologe, kar jih premore ameriški narod in za spise teh se naredi velikanska reklama. Za spise plačajo radi ravno toliko nagrade, kakor pisateljem, ki opisuje romantično leto in vrh Picka pidka v državi Coloradi.

Vse to se piše zadnji čas po teh magazinih, ki so patriotskim Amerikanecem duševna tribuna ameriškega življenja — socijalistično tendenčno. In duša patriotskih prirvencev je polna senzacije, polna razočaranja in raznetje ter ponosa: da ameriška republika ni ruske nature in čas, ko se polomi raznini trustom količni večdaleč...

Po kakši bi se neravnovesni patriotski duša za lepe besede, ki so pisane v "Metropolitan magazine" in "Everybody magazine" in v magazinih časnikih razniličatumov, ko so pisane za ameriško ljudstvo? Tako lepe so besedi polne navdušenosti, polne dumice in bujščkanja napram kapitalistom. — Da, kadar je kdaj čitaj socijalistično radikalne može reči, da presegajo te vsebitno možno soč. publikacij. Toda to ne imenuje socijalizem; za prisnego ameriškega patriota je seda socijalizem toga doktrina, ki je prestopna ameriški naturi. Ta pravijo "patriotični" publishe in patriotski prirvenci prikinjo. Vse delo tega zasebnega tribalizma — pravijo — je producirajoča demokratizma, anarhistega individualizma. Pač v tem individualizmu ameriški patriot leži tista nedosednost, ki je ustvarila neomejeno demokratočnost — ljudsko odviro.

Kaj hočemo steti reči? — Ameriški magazini povedo samo rezultat, ne povedo pa remedije; niso mogoči nobenih načrtov za praktično delo. Saj zato je treba pred vsem disciplinarne organizacije, kateri izvršuje programatičnim potom tisto delo, ki je najnovejše in pristopno. Organizacija mora vedeti zakaj je tu in kaj hoče.

Organizacija mora biti razredna, ne popolarna, kot so ameriški magazini, ki pisejo socijalistično tendenčno.

Pisati socijalistično tendenčno popularno magazino je sicer ameriško, ni pa socijalistično in za socijalizem le toliko važno, da ljudje, ki misljijo tretzno pa čitajo take članke, da se vprašajo,

Za raznovrstne tiskovine,

kakor: písmen papír in kuverte s firmo in naslovom, računske liste, vizitnice, business-karte, letake, plakate, trgovska vebilis; dalje pamphlete, knjižnice, društvena pravila, udinische knjižice, vstopnice za veselice, kuverte

itd. se obrnite na

"Proletarca"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Naročene tiskovine izdelujemo v unijski tiskarni in sicer točno, dobro in po zmernih cenah.

Preskrbimo tudi prevode iz angleškega, nemškega itd. v slovenščino in naobratno.

Priporočamo se zlasti sodružnim socialističnim klubom in bratskim društvom pri S. N. P. J. v nabavo potrebnih tiskovin.

Sodruži k sodrugom!

Mutilated

SLOVENCI POZOR!

Ako potrebujete obleke, klobuke, rajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške — za delavnik in vraznik, tedaj se oglasite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Cistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

Juraj Mamek 581 S. Center Av. blizu 18. ul., Chicago

KAKO PRIDE VAS DENAR NAJVARNEJE V STARI KRAJ?

Če ga pošlete po Mohor Mladiču, 617 So. Center ave., Chicago, Illinois. Za v zvezi z g. Sakserjem v New Yorku in pošilja denar točno, varno in zanesljivo v star kraj.

Ako potujete v star kraj želite koga svojih sorodnikov ali prijateljev vzet v Ameriko, potem istotno kupite voznji listek pri Mohor Mladiču. On preskrbi dobro in hitro vožnjo po najnajljivih cenah.

Mohor Mladič, 617 So. Center ave., Chicago, Ill.

POZOR SLOVENCI

IN HRVATJE!!

Slavensko občinstvo v Chicagu in okolici namenjava, da vam odprla na

623 So. THROOP ST.

novourejeno pekarijo,

kjer pečeva najokusnejša razmornata peciva.

Za sveže pecivo in solidno po-

streško jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki!

Z odličnim spoštovanjem

JUR. CURIĆ & ALEX. IVČEC

623 So. Throop St., Chicago.

Stranka.

KRATKO NAVODILO NA MNOGA VPRAŠANJA GLEDE USTANOVITVE SOCIALISTIČNIH KLUBOV.

Ponatis iz 10. št. "Proletarca".

Agitatoričen del.

Mnogo zavednih sodrugo na raznih strani Amerike se je obrnlo na nas s prešnjami, da bi jim dali navodila glede ustanovitve novih socialističnih klubov.

"Proletarci" namernava itak v kratkem objaviti obširne instrukcije o socialističnih organizacijah, kakor tudi temeljna načela socialistične stranke v Združenih državah in obenem načela mednarodnega socializma. Da pa pravocasno ugodimo našim zavednim poslicem, naj za danes zadostuje slednje kratko navodilo:

Socialistični klub je lahko ustaviti. Pet zavednih sodrugo zavestuje, da se združijo in ustavijo tak klub. Voli se naj predsednik v tajnik, kateri je lahko obenem tudi blagajnik, dokler se število članov ne pomnoži. Tajnik novoustanovljenega kluba naj o tem takoj obvesti socialistično zvezo v Chicagi (683 Loomis st.) oziroma gl. tajnika te zveze, kateri potem novi klub takoj preskrbi s potrebnimi tiskovinami, knjižicami, znaki in poročilom o mešuših pristojbah, katerim se morajo člani podvreči.

Član socialistične organizacije lahko postane vsak, kdor prizna ali odobrava:

1. kolektivno (skupno) laste industrije, ki je zdaj v rokah trgov, kompanij ali posameznih kapitalistov;

2. demokratично (ljudske) upravo ali gospodarstvo take kolektivistične industrije;

3. skrajšanje delavnega časa in vsestransko izboljšanje delavnice;

pomem razredne borbe in neštete krivice, ker nam dan za dnevom prima nenasitni kapitalizem. Žal, omeniti moramo, da so se na shodu oglašili tudi neki nasprotniki, kateri bi radi videli, da ostane hrvatski delavec še v nadalje nepristopen za razredno zavednost. Toda ti nasprotniki so bili tako malenkosti in naivni, da se nam zdi škoda prostora v listu, če bi hoteli o njih kaj več omeniti.

Shod je rodil lep uspeh. Počel se je temelj hrvatski socialistični organizaciji v Chicagi pod daljšim imenom "Hrvatski Radnički Prosvjetni in Politički Savez". In za pristop se je oglašilo takoj čez dvajset zavednih hrvatskih delavev;

MI iz sreč pozdravljamo ta korak hrvatskih sodrugo; pozdravljamo bodoči list in želimo novim boriteljem za delavska prava najlepši napredok. Živel proletarijat! Živel socializem!

Jugoslovanska socialistična zveza v Chicagi vabi sodruge in naše sodelnike po raznih naseljibah v Ameriki, da organizujemo socialistične klube, koder jih še nima. V tem kratkem času — pos mesecih — so že zrasli širje novi klub, kjer je lep dokaz, da slovenski delaveci v Ameriki vendar čutijo potrebo svoje politično-gospodarske organizacije, v kateri si podajo roke delavci celega sveta. Bratje v delu, ne zastajajte! Organizujte se! — Pet zavednih sodrugo lahko tvori klub, izmed katerih se dva — predsednik in tajnik-blagajnik — volita v odbor. Pri lokalnih z večjim številom članov se po razsodnosti in poljubnosti članov lahko izveli običajno poln odbor. Vstanovite novega kluba je takoj naznaniti gl. tajniku Jugoslovanske socialistične zveze, sodrugu Johnu Peteriju, 718 W. 19th st., Chicagi, Ill., naskar zveza preskrbi novi klub s potrebnimi navodili in tiskovinami.

Na delo sodrugi, kajti resnobno si dnov! Bliža se leto 1908 in v njim tudi volilna borba za predsednika. Ameriška socialistična stranka bo šla za svojega delavškega kandidata z vso energijo v volilni boj. If v tem boju moramo sodelovati tudi mi.

Splošni pregled.**REDNISTVA.**

Socializem je edina resilna pot v tega krivčnega sistema. Delaveci, zgrinjajte se pod prapor socializma.

Knjižica "Naša bogastva", kajko podhaja za delavec, se dobi v našem upravnosti. Cena 5c. Kdor naroči več komadov, ima popust.

Proletarci, skrbite, da bo "Proletar" prodrl v sloherni proletarski kotiček.

dela: usmiljenosti, sužnji se vadijo v potrežljivosti, ponižnosti in pokornosti.

Tega stališča je suženjstvo še nekakšna dobra za človeka, ki mu pomaga v nebo. Tu imamo vroč, zakaj krščanstvo ni moglo zatruti suženjstva.

To krščansko nazirjanje o usmiljenosti gospodarjev in poslušnosti sužnjev je vse drugo, samo pravico ni. Človek ima po svoji naravi kot človek pravico življati, da ne služi drugim v orodje za izkoriscenje. Ničesar se ni rodil z bičem v roki ati pa s sedlom na tabtu. Nasproti dobrim, zaslужnim delom stoji pravica. Naloga socialistov je, da izvijejo znake pravici. V tem tiči njegov pomen, ako more privesti človeštvo do uresničenja pravice. Človek poleg človeka, narod poleg naroda, država poleg države, pleme poleg plemena v medsebojnem tekmovanju za uresničenje najvišjih načinov človeštva — to je cilj socialistov. Pojdine izgube ta cilj izpred oči, da ne more biti drugače, vodilna misel pa ostaja, pridržavači si novih spoznavalcev. Nova omika, ki jo ima ustvariti socialist, je omika pravice. To je pomen in naloga socialistov.

Sodrugi, kateri želijo agitirati za "Proletarca", naj to takoj naznamo upravnosti (587 So. Center Ave., Chicagi, Ill.), ktero jim preskrbi potrebne tiskovine.

Pomen in naloga socialistov v razvoju človeštva.

Stari Grki, zlasti Atenei, so razvili pojem svobode, toda ta svoboda je imela aristokratični značaj. Deležni so bili le izvoljeni, malo manjšini, določni velika večina ni bila svobodna, in sicer so bili nekateri samo osebno svobodni, a niso imeli državljanških pravic, drugi pa niso bili niti osebno svobodni. Državljanji so uživali vse pravice in se počeli s politiko, znanostjo, umetnostjo, z bojem. Telesno delo je bilo nečastno, zato poljedeli in obruški niso imeli državljanških pravic. Bili so to večinoma tuje, ki so se na Grškem naselili in se počeli zlasti z obrtom in s trgovino. Popolne pravice in svobodine pa so se raztezale le na moške državljanje, ženske so bile izključene. Šolski pouk je veljal le deškom, deklizie so ostajale brez šolske izobrazbe. Vidiš, kako tesen je bil okvir grške svobode. Najbolj razširjena vrsta prebivalstva so bili sužnji. V Ateneh n. pr. je bilo baje samo 20.000 državljanov in 400.000 sužnjev! Grška omika in suženjstvo sta ne razdržena pojma. Največji grški modrijan Aristotel zagovarja suženjstvo kot čisto naravnno uredbo. Eni se rode, da gospodujejo in vladajo, drugi, da ubogajo. Poredni glasovi, ki se oglašajo proti tej omiki gospodarjev in sužnjev, se izgubljajo v splošnem prepričanju tedanje dobe. V začetku tretjega stoletja pr. Kr. pa so se pojavili v Ateneh nazorji, ki so bili po 500 let živiljensko prepričanje umirančega starega veka in so uspešno vplivali na razvoj človeštva.

Člani-socialisti so obenem tudi dolžni podprtati in širiti svoje to je socialistično časopisje. Morajo biti agitatorji, širitelji socialistične misli in skrbeti za zadostno finančno podporo našega časopisa in literature t. j. brusurje in knjig za propagando ali razširjanje socialistov.

Mislimo, da to zadostuje za sedaj. Zavedni delaveci in sodrugi naj tega ne prezrejo, temveč naj skušajo po svojih močeh združiti svoje tovarise v klubu, kateri bo že Jugoslav. socialistična zveza z sedežem v Chicagi z veseljem sprejela pod svoje okrilje. Čim več nas bode organizirani, tem bolj bomo zmagali in podrli v temo nazadnjaštva in ljudske nezavednosti, katero med nami še teko skrbno goji črni in vse tlače. Če delaveci vseh dežel, združite se! Druzega nimate zgubiti, kadar svoje verige, pridobite pa lahko vse!

Socializem je edina resilna pot v tega krivčnega sistema. Delaveci, zgrinjajte se pod prapor socializma.

Knjižica "Naša bogastva", kajko podhaja za delavec, se dobi v našem upravnosti. Cena 5c. Kdor naroči več komadov, ima popust.

Proletarci, skrbite, da bo "Proletar" prodrl v sloherni proletarski kotiček.

Na delo sodrugi, kajti resnobno si dnov! Bliža se leto 1908 in v njim tudi volilna borba za predsednika. Ameriška socialistična stranka bo šla za svojega delavškega kandidata z vso energijo v volilni boj. If v tem boju moramo sodelovati tudi mi.

Splošni pregled.

Delavci, organizujte se v socialistične klube! V organizaciji je izobrazba in moč.

naša usoda, ali bil si le druge usode slepo orodje. Bodi blagošlovljen!"

Ali starček besedice ni spregovoril, le sklonil se je k padlemu tiranu, še nič je se sklonil in mu tiko poljubil roke.

"To niso Tvoje roke!" si je nasišli starce, "ampak božje roke!"

In v temi, vedno dalje in dalje plula je tiko, prav tiko po reki ladja.

Emil Bachman
580 SO. CENTER AVENUE
CHICAGO, ILL.

Največja slavjanska tvrdka bander, zastav društvenih kap, prekoramic, regalij in drugih stvari za društva.

FRANK HUDALE,
611 So. Center Ave., Chicago

J. C. Heřmanek
LEKARNIK
585 Centre Ave., cor. 18 St.
CHICAGO, ILL.

Slovencem

in bratom Hrvatom se priporočam v poseb mojega, dobro urejenega

SALOONA

kjer jim bo vedno postreženo z dobrimi pičami, unijiskimi smodkami itd. Imam tudi 'pool' ali igralno mizo.

FRANK HUDALE,
611 So. Center Ave., Chicago

Slovenska gostilna pri Franc Čehu.

Rojaki, kateri želite piti naturalno, doma izdelano vino, naj se oglašajo pri meni. Potupčim rojakom dan stanovanje in hranc po nizki ceni. Točim vse ostale pičade, ki spadajo k gostilni. Priporočam se v obilec obisk. S postovanjem FR. ČEH,

ROJAKI SLOVENCI!

Verjemite samo resnico katere nikdo z lažmi in obrekovanjem premagati ne more, pa naj pripoveduje kar in kolikor mi drago. Neovrgljiva resnica pa je, da je **COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE** edini zdravniški zavod v Ameriki, v katerem prvi svetovni zdravnik in profesor posebnimi modernimi načinom zdravljenja zdravijo vse bolezni bodisi akutne ali zastarele (kronične), kakor tudi vse tajne spolne bolezni možke ali ženske. Temu dokaz so stotine hahvalnih pisem in slik, s katerimi se rojaki primariisu tega zavoda zahvaljujejo za nazaj zadobljeno zdravje, izmed katerih radi pomankanja prostora tu samo nekaj priobčujemo:

Ozdravljeni bolečini v trebušni vottini ter prebadanja v hrbitu in nogah

Marija Dolenc
Trnje, Gorenjsko, Kranjsko

Cenjeni Collins Medical Institute!

Jaz Vam odgovarjam na Vaše pismo in izpolnivi Vašo željo Vam pošiljam mojo sliko in se zahvaljujem za Vaša zdravila, katera ste mi pošiljali ker jaz sem sedaj popolnoma zdrava, ker sem mislila, da ne budem nikdar več.

Se vam še enkrat zahvaljujem in vsakemu Vas priporočam ter Vam ostajam Vaša hvaležna rojakinja.

Maria Dolenc

Ozdravljeni bolečini v rebrih, slabega teka in slabosti celega telesa

Nikolaj Vučeković
Danilov grad
Motenegro

Ozdravljen od dolgotrajnega reumatizma in prebadanja po kosteh ter živčne bolezni.

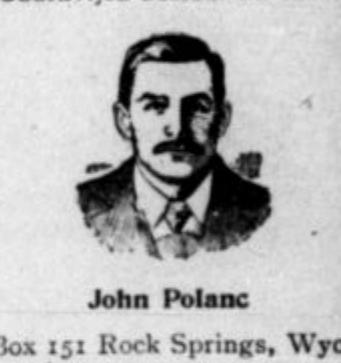

Mike Novak
1258 Mohlen Ave. Pueblo, Colo.

Ozdravljen od reumatizma v rokah in nogah.

John Trebec
Box 196, Tercio, Colo.

Ozdravljen bolečni na očeh

John Polanc
Box 151 Rock Springs, Wyo.

Zatoraj rojaki, ako ste bolni ali slabti ter Vam je treba zdravniške pomoči, obračajte se edino le na ta najstarejši, najzanesljivejši, in najboljši zdravniški zavod, ako hočete v kratkem in zanesljivo do kraja ozdraviti. Točno in brez sramovanja opišite vse Vaše znake in uzroke bolezni, naznačite koliko ste star, koliko časa traja bolezen i. t. d. ter pisma naslavljajte na sledeči naslov.

THE COLLINS NEW YORK MEDICAL INSTITUTE,
140 West 34th St., New York, N. Y.**POZOR! SLOVENCI! POZOR!****SALOON**

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkin in butelkah in druge raznovrstne pičade ter unijiske smodke. Potniksi dobre čedno prenočišče z dnevo ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovenom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Slovencem in Hrvatom naznanjam, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unjisko delo: trpežno in lieno. V zalogi imamo tudi razne druge potrebčine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.

598-600 Blue Island Ave.

Chicago.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski

1628 1638 Unity Building</p

